

TILL PLANSCHERNA.

Dryckeskanna av trä.

På auktion efter änkefru Maria Winborg våren 1929 gjorde Nordiska museet en hel del förvärv, som på ett utmärkt sätt kompletterade museets samlingar. Samtliga dessa inköp gjordes med hjälp av medel, som välvilligt ställts till förfogande av grosshandlare Ivan Traugott i Stockholm. Bland de ting, som särskilt måste framhåvas, är den dryckeskanna av trä, som här avbildas å plansch 1, Nord. mus. 178,159. Den har en höjd av 27 cm. och en diameter nedtill av 11.5 cm. Den är helt svarvad av, som det synes, ask (?) och lätt rödmålad med en mönjeliknande färg. På det röda äro en del ornament utförda i svart och gult. De äro numera ganska utplånade. Man skymtar dock runt halsen en bladranka bestående av en vågrät mittlinje från vilken akantusartade bladbildningar växelvis utgå uppåt och nedåt. Det kan ej vara annat än en något ombildad och degenererad form av den för sengotiken typiska blandrankan med blad, som utgå från en rak stång och slingra sig ett eller annat varv runt denna (jämför t. ex. Fataburen 1915, sid. 194—196). Bladens slingringar markeras genom att de växla färg i svart och gult. Särskilt typisk är en rad av gula prickar på den gula sidan. Kärllväggens mittparti är dekorerat med två hjärtblads- eller snarare åttabladsblommor, den ena med svarta konturer med gula kantränder och den andra med dessa båda färger ombytta. I anslutning till sengotiska former äro svicklarna mellan bladen utfyllda med nya små vinkelformiga bladspetsar. Förutom denna ornering finnes ingen annan än vid svarvningen åstadkomna åsar, som i fyra grupper, en på två och tre på fyra, indela kärllväggen i olika huvudfält. Dessa åsar äro skarpt markerade liksom kärlets profil i övrigt. Handtaget är emellertid helt enkelt och har en vag form. Upptill är det spräckt samt har en urtagning och ett hål tvärs igenom, vilket visar, att det funnits ett fällock, som ledat mot handtaget. I bottnen finnes inbränt ett märke i form av ett H. Kärll av detta slag äro numera icke vanliga, och de äro endast påvisade i Nordeuropa. Utom den här beskrivna kannan, vars härkomst tyvärr är okänd, ehuru den torde vara svensk, äger Nordiska museet en annan något större från Västergötland. Den är rödfärgad och ornerad i svart och gult, fastän i något avvikande mönster. I Norge finnas flera dylika kannor med delvis besläktad ornering, och Nordiska museet äger från detta land några stycken. Ingen av dem är daterad. Tydligt är emellertid, att dessa kärll tillhöra medeltidens slutperiod, det vill säga 1500-talet eller början av 1600-talet.

Den här beskrivna kannans goticerande ornering och relativt skarpskur-na former tyda på, att den ej är yngre än 1500-talet. Direkta motsvarig-heter till själva kärlformen har jag icke påträffat bland tyska stenkrus och ej heller bland periodens metallkannor eller laggkärl. En viss sär-karaktär medför dock svarvningstekniken. Svarvåsarna på kannan peka säkerligen tillbaka på laggade former, men detta behöver ej vara genom direkt överföring utan kan vara förmedlat av en annan kärltyp. Svar-vade kannor äro för övrigt typiska både för 1500-talet och 1600-talet inom alla stånd och klasser i Norden. Den röda färgen var samtidigt en mode-sak. »Röda kannor» omtalas särskilt under 1500-talet både i Danmark och Sverige och importerades då mycket hit från Holland och Nordtyskland, där rikt målade träkärl tidigare utbildats till en specialitet. Åtskilligt talar visserligen för, att den nu till Nordiska museet förvärfvade kan-nan är utförd i Sverige, där bevisligen dylik tillverkning också förekom under 1500-talet och sedan länge fortlevde, men full visshet härom kan ej sägas föreligga.

Sigurd Erixon.

En lapsk spåtrumma.

År 1916 erbjöds Nordiska museet av revisor M. Lehman att få köpa en lapsk spåtrumma, vilken då nyligen anträffats på en vind på den släkten v. Salza tillhöriga Mems herrgård i Östergötland vid Göta ka-nals utlopp i Slätbaken. Priset var emellertid för högt, och museet måste avstå. Senare förvärfvades denna trumma av doktor Gunnar Didrikson i Stockholm, vilken år 1929 som gåva överlämnat densamma till Nordi-ska museet, något som måste alldeles särskilt uppskattas både på grund av dessa föremåls stora sällsynthet och deras alltmer stegrade värde. Trum-mans äldre historia och härkomst är okänd, men tydligt är, att den här-stammar från de södra lappmarkerna. Den har formen av ett ovalt skall, vars vägg består av en hopviken 8,5 cm. bred och $\frac{1}{2}$ cm. tjock rönnspån, ihopfäst med tre inslagna fyrsidiga tenn-nitar och 3 med kopparnitar fästa tvärremсор av kopparplåt. En enkel men elegant tillskuren, på mitten smalnande tvärså är infälld med 2 fyrkantiga tappar i kortändan och bildar ett handtag. Tvärs över med en ögla för handtaget är en sentrads-snodd anbragt, fästad i hål på långsidorna. Vid den äro ett par tenn-trådsöverspunna senträdstampar knutna, vilka i ändarna äro försedda med små mässingsbleck eller med små mässingskedjor, tydligen offer. Skinnet är endast spänt på översidan och är fastsytt med sentråd i genom spån-väggen borrarade hål. Alla dessa hål äro ej utnyttjade. På en del ställen äro hålen anbragta i två rader över varandra. Antydningar finnas, att sömnaden förut men ej nu gått i sicksack. Skinnet var spräckt, när trum-man kom till museet, men har nu lagats. På detta äro figurer på vanligt sätt målade med albarksfärg, och centrum upptages typiskt nog av en korsformig figur, soltecknet. Invid denna förekomma några gamla på-skrifter, som äro benämningar på en del av tecknen på trumman.